

Mariusz Wojtan

Proces akcesji Polski
do Unii Europejskiej
w zakresie przepływu osób
a doświadczenia Niemiec

Wrocław 2004
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Część I ▪ Rozwój <i>acquis communautaire</i> i współpracy międzyrządowej w obszarach dotyczących problematyki przepływu osób	
Rozdział I. Przepływ osób a proces powstania i rozwoju EWG (1957–1992)	25
1.1. Traktaty Rzymskie	26
1.2. Jednolity Akt Europejski	27
1.3. Konwencja z Schengen	30
1.4. Rozwój współpracy w formule międzyrządowej	34
1.5. Początki współpracy w strukturze Wspólnoty Europejskiej	41
1.6. Traktat z Maastricht	44
1.7. Wnioski	50
Rozdział II. Przepływ osób w Unii Europejskiej – rozwój współpracy (1992–2000)	53
2.1. Między Maastricht a Amsterdamem. Rozwój współpracy	54
2.1.1. Znoszenie kontroli osób na granicach wewnętrznych i przekraczanie granic zewnętrznych UE	54
2.1.2. Polityka azylowa i migracyjna UE	57
2.2. Ku wspólnej polityce	75
2.2.1. Traktat Amsterdamski	75
2.2.2. Ku Tampere	79
2.2.3. Współpraca z krajami trzecimi	89
2.3. Traktat z Nicei – punkt zwrotny?	97
Część II ▪ Polska na drodze ku UE w zakresie przepływu osób	
Rozdział III. Ewolucja sytuacji migracyjnej w Polsce w XX wieku	105
3.1. Rozwój sytuacji migracyjnej do roku 1989	106
3.2. Zmiany charakterystyki sytuacji migracyjnej w kontekście przeobrażeń polityczno-ustrojowych z przełomu lat 80. i 90.	108
3.3. Ocena presji migracyjnej na wschodniej granicy RP na podstawie analizy tendencji w ilości przyjazdów legalnych	110
3.3.1. Kryterium aplikacji o wizy pobytowe z prawem do pracy i bez prawa do pracy	110
3.3.2. Kryterium liczby przekroczeń granicy	112
3.3.3. Kryterium liczby aplikacji o zezwolenie na zamieszkanie na czas określony oraz zezwolenia na osiedlenie	113
3.3.4. Kryterium liczby aplikacji o status uchodźcy	114

3.4. Ocena presji migracyjnej na wschodniej granicy RP na podstawie analizy tendencji w ilości naruszeń prawa granicznego	116
3.4.1. Rozważania definicyjne nad fenomenem przerzutu imigrantów	118
3.4.2. Polska jako kraj tranzytu na podstawie liczby zatrzymań podczas prób nielegalnego przekroczenia granicy oraz ilości readmisji z RFN	121
3.5. Ocena sytuacji migracyjnej w Polsce – rozkład <i>pull-factors</i>	126
3.5.1. Związki kolonialne oraz język i kultura	127
3.5.2. Obecność grup tej samej narodowości (w tym członków rodziny i przyjaciół)	128
3.5.3. Czynniki polityczne	130
3.6. Wnioski	130
Rozdział IV. Historia, zasady i przebieg procesu akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej	133
4.1. Rys historyczny	133
4.2. Zasady i przebieg procesu negocjacji akcesyjnych o członkostwo w UE	137
4.3. Stanowisko negocjacyjne Polski w obszarze <i>Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych</i> (problematyka ochrony granic, migracyjna oraz azylowa)	142
4.3.1. Azyl	145
4.3.2. Granice zewnętrzne (wraz z regulacjami zawartymi w <i>Konwencji z Schengen</i>)	146
4.3.3. Migracja, admisja i readmisja	146
4.4. Odpowiedź UE na polskie stanowisko negocjacyjne	146
4.5. Wnioski z negocjacji w Rozdziale 24	150
4.6. Dostosowania do standardów <i>acquis communautaire</i> w obszarze III filaru (problematyka wizowa, ochrony granic, migracyjna oraz azylowa)	158
4.6.1. Narodowa Strategia Integracji	162
4.6.2. Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej	165
4.6.3. Dostosowanie prawa o cudzoziemcach do wymogów prawa wspólnotowego	166
4.6.3.1. Ustawa o cudzoziemcach z grudnia 1997 roku	168
4.7. Proces dostosowawczy w świetle <i>Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa</i> w latach 1998–2001	173
4.7.1. Dostosowanie polityki wizowej do systemu wspólnotowego	173
4.7.2. Sprawy migracyjno-azylowe	176
4.7.2.1. Nowelizacja ustawy o cudzoziemcach z 1997 roku	178
4.7.3. Ochrona granic	188
4.7.3.1. Przystosowania infrastrukturalne	188
4.7.3.2. Prawne działania dostosowawcze	191
4.7.3.3. Płaszczyzny współpracy instytucjonalnej	195
4.8. Inne działania dostosowawcze	196
4.9. Wnioski	197
Rozdział V. Wielowymiarowe konsekwencje przyjęcia zobowiązań wynikających z <i>Konwencji z Schengen</i>	200
5.1. Determinanty klasyfikacji	200
5.2. Kontekst polityczny	201
5.3. Rozkład konsekwencji w czasie i w różnych dziedzinach życia państwowego	203
5.3.1. Konsekwencje bezpośrednie	204
5.3.2. Konsekwencje długofalowe. Wpływ Schengen na relacje z krajami sąsiadującymi	207
5.3.2.1. Białoruś	209
5.3.2.2. Federacja Rosyjska	210
5.3.2.2.1. Obwód Kaliningradzki	213
5.3.2.3. Ukraina	215

5.4. Polityka wizowa jako element realizacji koncepcji <i>polskiego pomostu</i>	219
5.5. Polityka wizowa a kwestia łączności z Polonią na Wschodzie	221
5.6. Realizacja <i>acquis Schengen</i> jako element polskiego wkładu do wschodniej polityki UE	224
5.7. Wewnętrzne konsekwencje ekonomiczne	241
5.8. Wnioski	245
 Część III ■ Doświadczenia Niemiec w zakresie przepływu osób	
Rozdział VI. Rozwój fenomenu migracji w RFN 1945–2000	251
6.1. Niemcy jako kraj migracji zarobkowych do roku 1973	253
6.2. Kryzys gospodarczy i jego wpływ na zmianę charakterystyki migracji w Niemczech	257
6.3. Dekada lat 90. XX wieku	261
6.3.1. Migracje wewnętrzne w obrębie UE	262
6.3.2. Migracje w ramach procesu łączenia rodzin (z wyłączeniem tych na podstawie prawa do azylu)	264
6.3.3. Migracje powrotne osób narodowości niemieckiej	264
6.3.4. Migracje osób poszukujących ochrony w formie prawa do azylu, statusu uchodźcy na podstawie przesłanek humanitarnych i umów międzynarodowych	267
6.3.5. Migracje robotników z krajów trzecich	273
6.4. Wnioski	275
 Rozdział VII. Migracje jako element polityki w RFN	278
7.1. Imigranci jako element kampanii wyborczych	279
7.2. Imigranci w retoryce politycznej	288
7.3. Imigranci jako potencjalny elektorat	290
7.4. Niektóre konsekwencje imigracji do Niemiec	293
7.4.1. Migracje i rynek pracy	294
7.4.2. Bezpieczeństwo wewnętrzne	299
7.5. Wnioski	309
 Zakończenie	313
 Bibliografia	321
 Zusammenfassung	337